

LOKALNI RATOVI I NJIHOVO MESTO U GLOBALNOJ STRATEGIJI IMPERIJALIZMA

Svaki rat, pa i lokalni, jeste društvena pojava uslovljena nastankom privatne svojine i podelom društva na antagonističke klase. Ovom definicijom autor¹⁾ otpočinje svoj članak, čiji osnovni sadržaj čine: utvrđivanje vojno-političke pozadine, pregled posleratnog razvoja i ocena mesta i uloge lokalnih ratova i drugih sukoba lokalnog karaktera u savremenoj strategiji imperijalizma.

U fazi rađanja i uspostavljanja kapitalizma, dok on još nije postao vladajući svetski sistem, karakteristični su bili ratovi između pojedinih kapitalističkih i feudalnih država ili njihovih koalicija, a kasnije između pojedinih razvijenijih kapitalističkih država radi podele još nepodeljenih delova sveta. Tu su takođe i narodnooslobodilački ratovi naroda koji su se borili protiv probojivača.

U poređenju sa ratovima epohe razvijenog kapitalizma i njegove više faze — imperijalizma, svi ti ratovi, prema prostoru koji su zahvatali, mogu se nazvati lokalni.

Kada je krajnje neravnomeran ekonomski i politički razvitak kapitalističkih država doveo do sukoba njihovih interesa, u uslovima već podeljenog sveta, imperijalizam je izrodio svetske ratove. Nastojeći da proširi teritoriju pod svojom vladavinom, a radi prisvajanja novih izvora sirovina, tržišta i besplatne radne snage, drugim rečima radi svetske hegemonije, jedna grupa imperijalističkih država sukobljava se sa drugom. »Svaka hegemonija«, govorio je V. I. Lenjin, »jeste, kratko rečeno, sadržaj imperijalističke politike, čiji je prođetak imperijalistički rat.«²⁾

Kao što je poznato, na toj osnovi su izbili prvi i drugi svetski rat. Međutim, imperijalizam, izrodivši svetske ratove, istovremeno se nije odrekao ni malih, lokalnih ratova. Obratno, oni su postali sa-

¹⁾ General-armije I. Šavrov: *Lokalnie vojni i ih mesto v globalnoj strategii imperializma*, »Voenno-istoričeskij žurnal« br. 3 i 4, Moskva — 1975.

²⁾ V. I. Lenjin: »Potpuna sabrana dela«, t. 30, str. 85.

putnici svetskih ratova i uključeni u sistem njihove pripreme i razvoja, u formiranje neprijateljskih koalicija; u njima se ispituju i usavršavaju novi modeli oružja. Tako je pre prvog svetskog rata (tj. od 1898. do 1914. godine) bilo oko 40 lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba lokalnog karaktera, a pred drugi svetski rat (tj. od 1918. do avgusta 1939) oko 80 malih ratova i sukoba.

Autor dalje razmatra čime se karakteriše situacija nastala posle drugog svetskog rata, pa konstatuje da je od 1945. do 1975. godine u svetu bilo oko 470 lokalnih ratova i drugih sukoba lokalnog karaktera. Ti ratovi su se događali na svim kontinentima, u desetinama država sa različitim društvenim sistemima. Oni su, prema autoru, bili odraz sve većeg zaoštavanja procesa borbe između sila svetske reakcije i progresivnih snaga, između kapitalizma i socijalizma.

Zatim autor postavlja pitanje — u čemu se sastoje osobenosti vojnih događaja u posleratnom periodu, koji danas predstavljaju samostalnu oblast vojne istorije tesno isprepletenu sa savremenošću? i na njega daje svoj odgovor.

Lokalni ratovi u daljoj prošlosti, premda je svaki od njih predstavljao važnu kariku u osvajačkoj politici imperijalističkih država, iz raznih uzroka, su bili podređeni jedinstvenom cilju. Na primer, pred prvi svetski rat oni su, u stvari, služili za probu snaga svetske buržoazije u nastojanju da menja svet. Međutim, pobedom velike oktobarske socijalističke reovlucije ostrica spoljne politike imperijalističkih država bila je usmerena na uništenje prve socijalističke države na svetu. Tim ciljevima rukovodila se i strategija lokalnih ratova uoči drugog svetskog rata. Premda klasne protivrečnosti nisu slabile, ispoljavajući stalan uticaj na spoljnu politiku vodećih imperijalističkih država, međunarodna situacija krajem tridesetih godina dovela je do toga da su protivrečnosti u taboru imperijalista postale dominantne. U imperijalističkom svetu formirale su se dve neprijateljske grupacije država koje su nastojale da lokalnim ratovima poprave svoje strategijske pozicije i da provere vojnu moć svojih suparnika uoči sukoba većih razmera.

Drugačija situacija je nastala posle drugog svetskog rata. Nastupila je epoha prelaska iz kapitalizma u socijalizam sve većeg broja naroda. Ona se karakteriše zaoštavanjem raznih formi borbe između dva društvena sistema na političkom, ekonomskom i ideološkom frontu, a to se događa u uslovima nove raspodele i odnosa snaga u svetu, koji se stalno menja u korist socijalizma, kao i nove faze opšte krize kapitalizma.

Porast borbe naroda za slobodu doveo je do neviđenog razmaha revolucionarnih i oslobodilačkih ratova u kolonijama i zavisnim zem-

ljama. Postepeno je nastajao krah kolonijalnog imperijalističkog sistema. Suprotstavljajući se tim pokretima i događajima, imperijalisti su sve češće pribegavali oružju.

Za savremenu epohu autor kaže da se karakteriše još jednom osobenošću. Kao rezultat drugog svetskog rata evropski i dalekoistočni centri imperijalističke moći (Nemačka, Japan) bili su poraženi. U borbu protiv komunizma i svih revolucionarnih pokreta u svetu stupile su Sjedinjene Američke Države, koje su preuzele na sebe ulogu »garanta i čuvara« kapitalističkog sistema. Strategija svetskog imperijalizma, diktirana sada iz jednog centra, primila je, od samog početka »hladnog rata«, jako izražen reakcionarni, antisovjetski karakter. Zapravo, formirao se zajednički imperijalistički front borbe protiv snaga socijalizma i revolucionarnih i narodnooslobodilačkih pokreta. Istina, to nije likvidiralo unutrašnje protivrečnosti samog imperijalizma, ali su se ciljevi SAD i njihovih mlađih partnera u borbi protiv antiimperijalističkih snaga podudarali. Prema tome, svaka vojna akcija, svaki lokalni rat ili vojni sukob manjih razmera, koji su imperijalisti otpočinjali, ili, pak, isprovocirali, služili su zajedničkom cilju, postali su jedan od elemenata sistema lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba u globalnoj strategiji svetskog imperijalizma.

SUŠTINA LOKALNIH RATOVA

Prilikom definisanja lokalnih ratova, kaže autor, ne smemo se ograničiti na razmatranje njihovih specifičnosti samo s vojnotehničke ili prostorne tačke gledišta, već se mora imati u vidu i njihov socijalno-politički sadržaj. Iskustva lokalnih ratova iz savremene vojne istorije svedoče o tome da su i danas aktuelni zaključci i ocene koje su, u svoje vreme, za male — lokalne ratove dali klasici marksizma-lenjinizma.

Dalje, autor navodi na šta se svode te ocene i kakav je njihov značaj danas.

Prvo, lokalni ratovi, kako ranije tako i danas, proističu iz imperijalističke politike porobljavanja malih naroda. Lenjin je govorio da imperijalizam »ubrzava razvitak kapitalizma u najzaostalijim zemljama i samim tim proširuje i zaoštava borbu protiv nacionalnog ugnjetavanja... I otuda neizbežan zaključak da imperijalizam mora često da izaziva nacionalne ratove«. ³⁾

Procesi društvenog razvoja i klasne borbe ranije zaostalijih, a sada zemalja u razvoju — potpuno potvrđuju te lenjinske zaključke.

³⁾ V. I. Lenjin: »Potpuna sabrana dela«, t. 26, str. 341.

Zapravo, zaključuje general Šavrov, krivicom imperijalizma i u borbi s njim nastaju savremeni narodnooslobodilački ratovi, oružani ustanci i raznovrsni vojni sukobi.

Drugo, vodeći nepravedne lokalne ratove protiv narodnooslobodilačkih i revolucionarnih pokreta, kapitalizam nastupa kao kontra-revolucionarna snaga. U vezi s tim, kako ranije tako i danas, potpuno je zakonita i pravedna borba ugnjetenih naroda. Uopštavajući iskustva iz lokalnih ratova XVIII i XIX veka, Marks i Engels su ukazivali: »Masovni ustanak, revolucionarni rat, partizanski odredi — svuda — to je jedini način da mali narod odoli većem, pri čemu se slabija armija može uspešno suprotstavljati jačoj i bolje organizovanoj«.4)

Ovi zaključci, ističe autor, pomažu da se definiše pravilna — marksistička ocena dvostranog procesa oružane borbe u savremenim lokalnim ratovima: osvajačkim i reakcionarnim, s jedne strane, i progresivnim, oslobodilačkim, s druge. Zakonitost borbe naroda protiv kolonijalizma, nacionalnog ugnjetavanja i agresije uslovljava nastajanje savremenih lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba kao oblika otpora imperijalizmu, kolonijalizmu i neokolonijalizmu. U vezi s tim, autor navodi sledeće misli L. I. Brežnjeva: »... tamo gde je kolonijalizam, biće i borbe za nacionalno oslobođenje. Tamo gde postoji eksploatacija, biće i borbe za oslobođenje rada. Tamo gde je agresija, biće i otpora njoj«.5)

Da bi istakao i treći momenat koji utiče na ocenu mesta i uloge lokalnih ratova u međunarodnoj politici imperijalizma, autor navodi misli Lenjina prema kojima stvarne uzroke i ciljeve »malih« ratova treba tražiti u »centrima evropske politike«, gde se prave planovi za podelu i pljačku malih zemalja. Ti ratovi ipak malo govore da bi se shvatili razlozi zbog kojih su oni otpočeti i kakvo je njihovo mesto u strategiji velikih imperijalističkih država.

Savremeni lokalni rat, zaključuje autor, prema svojoj socijalno-političkoj suštini jeste društveno-istorijska pojava, nastala na osnovi klasnih i drugih protivrečnosti savremene epohe koja prima oblik oružanog sukoba. Lokalni rat mogu otpočeti ili isprovocirati vladajući krugovi imperijalističkih država, radi osvajanja ili učvršćivanja ekonomskih, političkih i stratejskih pozicija u raznim zemljama i svetskim regionima, kao i radi gušenja narodnooslobodilačkih i revolucionarnih pokreta u svetu.

S druge strane, za zemlje i narode koji su postali žrtve imperijalističke agresije ili objekat političkih provokacija i intriga, lokalni rat

4) K. Marks i F. Engels: *Dela*, t. 6. str. 16.

5) L. I. Brežnev: *Za pravedni demokratski svet, za bezbednost naroda i međunarodnu saradnju*. Moskva 1973, str. 36—37.

se pojavljuje kao oslobodilački, pravedan — rat za njihove klasne i nacionalne interese.

S obzirom na prostor i upotrebljena sredstva lokalni rat je ograničen — mali rat. U poređenju sa svetskim ratom on može biti ograničen brojem zemalja učesnica u sukobu, geografski određenim rejonom ratnih dejstava i, po pravilu, vodi se klasičnim borbenim sredstvima.

Katastrofalne posledice koje bi i za sam kapitalistički sistem izazvao svetski raketno-nuklearni rat prinudile su njegove vođe da preispitaju strategijske koncepcije upotrebe vojne sile. Ne odustajući od primene oružanog nasilja u međunarodnoj politici, oni su prinuđeni da traže takve oblike upotrebe vojne sile koji ne bi narušavali glavne principe imperijalizma, a u isto vreme su izazivali za njih neprijatan razvoj međunarodnih događaja. Jednim od efikasnih oblika upotrebe oružanih snaga za postizanje tog cilja smatraju se lokalni ratovi.

Autor konstatuje da zbog udružene vojne moći i saveza socijalističkih zemalja, reakcionarne snage usmeravaju lokalne agresije, uglavnom, protiv revolucionarnih i narodnooslobodilačkih pokreta u raznim zemljama i regionima sveta. To proističe i iz procene perspektive borbe za održanje kapitalističkog sistema do koje su došli njegovi ideolozi. Oni su shvatili da od toga kako će se razvijati revolucionarni pokret u nesocijalističkom svetu i od toga kojim će putem poći narodi koji se oslobađaju od kolonijalizma i ugnjetavanja, umnogome zavisi ishod istorijske bitke između socijalizma i kapitalizma.

KLASIFIKACIJE LOKALNIH RATOVA

Lenjin je ukazivao na to, da bi se pravilno ocenio neki rat i prema njemu zauzeo odgovarajući stav, treba odrediti njegov politički sadržaj, tj. kakvog je karaktera (pravedan ili nepravedan), kakav je sastav zaraćenih strana i kakav je u prostornom i vojno-tehničkom pogledu.

S tim u vezi klasifikaciji lokalnih ratova i vojnih sukoba treba prilaziti ocenjujući ih prema različitim kriterijumima: socijalno-političkom, prostornom i prema karakteristikama borbenih sredstava koja se primenjuju u ratu. Tako, na primer, u socijalno-političkom pogledu sve lokalne ratove treba analizirati sa stanovišta socijalnog sastava učesnika i političkih ciljeva zaraćenih strana.

Radi određivanja prostornog parametra neophodno je u svakom konkretnom slučaju ustanoviti broj država i veličinu oružanih snaga koje učestvuju u ratu, razmere teritorije zahvaćene ratnim dejstvima i trajanje rata.

Prema karakteristikama upotrebljenih borbenih sredstava, lokalni ratovi se mogu deliti na osnovu toga da li u njima učestvuju samo neregularne vojne formacije ili se angažuju i regularne trupe sa savremenim naoružanjem; zatim, da li se primenjuje samo konvencionalno naoružanje ili preti opasnost da sukob preraste u rat sa ograničenom upotrebom nuklearnog oružja i drugih sredstava za masovno uništavanje.

Klasifikaciju savremenih lokalnih ratova prema navedenim kriterijumima i elementima autor je dao u tabeli br. 1.

Tabela 1

Karakteristični parametri	Kriterijumi ocene rata	V r s t e r a t o v a
Socijalno-politički	socijalni sastav učesnika i politički ciljevi zaraćenih strana	lokalni ratovi između pojedinih imperijalističkih i socijalističkih država koje vode borbu za zaštitu svoje socijalističke otadžbine; lokalni ratovi između imperijalističkih država i naroda koji se bore za svoje nacionalno oslobođenje; lokalni ratovi između pojedinih kapitalističkih država; građanski ratovi između antagonističkih klasa unutar jedne države, uz otvoreno uplitanje neke velike imperijalističke države ili bez toga;
Prostorni obim rata	broj država koje učestvuju u ratu; teritorija zahvaćena ratnim dejstvima; veličina OS u sukobu; trajanje rata;	lokalni ratovi između dve države u istom geografskom prostoru; lokalni ratovi između dve ili nekoliko država iz raznih regiona sveta;
Karakter armija koje učestvuju i osobine borbenih sredstava koja se upotrebljavaju u ratu	regularne ili neregularne armije; klasično oružje ili oružje za masovno uništavanje.	klasični lokalni ratovi uz učešće regularnih armija; klasični lokalni ratovi uz učešće regularnih i neregularnih trupa; klasični lokalni ratovi uz opasnost primene nuklearnog oružja ili njihovog prerastanja u nuklearni rat.

Svaki lokalni rat može odgovarati većem broju kriterijuma, koji se, sem toga, mogu ispreplitati u toku samog rata. Na primer, oružani sukob može otpočeti kao ustanak ili građanski rat unutar neke dr-

žave, zatim prerasti u otvorenu vojnu intervenciju (agresiju) neke strane države i, na kraju, primiti karakter narodnooslobodilačkog rata protiv tog agresora.

Sem lokalnih ratova, u naše vreme događa se i mnoštvo lokalnih vojnih sukoba manjeg obima (oružani ustanci, državni vojni prevrati, meteži i dr). Socijalna suština i uzroci tih sukoba načelno su isti kao i lokalnih ratova. Svi su oni ili direktna tvorevina kapitalizma i imperijalizma ili se pojavljuju kao produžetak njihove kolonijalne politike. U mnogim slučajevima oni su neposredna posledica još nezavršenog procesa formiranja mladih država gde se nastavljaju intrige reakcije.

U tabeli br. 2 dat je pregled lokalnih ratova i drugih sukoba lokalnog karaktera (po periodima, geografskom prostoru i rezultatima) nastalih u posleratnom periodu.

Tabela 2

Godine	Ukupan broj lokalnih ratova (LR) i vojnih sukoba (VS)			Raspored lokalnih ratova i vojnih sukoba po kontinentima				Rezultati lokalnih ratova i vojnih sukoba					
	svega	od toga		Evropa	Azija	Afrika	Srednja i Južna Amerika	LR i VS koji su završeni pobedom progresivnih snaga			LR i VS koji su završeni pobedom snaga reakcije		
		LR	VS					svega	od toga		svega	od toga	
									LR	VS		LR	VS
1945 — 1950.	28	16	12	1	20	2	5	13	10	3	15	6	9
1951 — 1955.	40	15	25	6	17	7	10	26	12	14	14	3	11
1956 — 1960.	122	10	112	11	43	24	44	60	7	53	62	3	59
1961 — 1965.	127	17	110	9	34	39	55	66	15	51	61	2	59
1966 — 1970.	106	13	93	5	44	33	25	60	8	52	46	5	41
1971 — 1975.	45	3	42	4	21	13	7	33	3	30	12	—	12
1945 — 1975.	468	74	394	36	179	118	135	258	55	203	210	19	191

Kao što se vidi iz tabele 2. najveći broj lokalnih ratova i vojnih sukoba (249 od 468) dogodio se u dva petogodišnja perioda (1956 — 1960. god. i 1961 — 1965. god.) kada je besneo »hladni rat« i kada se naglo raspadao kolonijalni imperijalistički sistem. Kasnije, posebno u drugom petogodišnjem periodu, taj broj naglo opada.

Analizirajući podatke iz tabele 2, autor izvlači dva osnovna zaključka.

Prvi. Više od jedne trećine lokalnih ratova i vojnih sukoba otpada na Aziju (179). Na afrički kontinent, uključujući i Bliski istok, otpada 118, na Srednju i Južnu Ameriku 135, a na Evropu 36 ratova i sukoba.

Ovakav raspored lokalnih ratova nije slučajan. Autor smatra da su imperijalisti, na primer, u Aziji preduzimali vojne akcije iz dva razloga: s jedne strane, da bi gušili revolucionarne i narodnooslobodilačke pokrete i tako očuvali svoje ekonomske i političke pozicije u tom delu sveta; a, s druge, da im je Azija trebalo da posluži kao odskočna daska za napad na socijalistički lager.

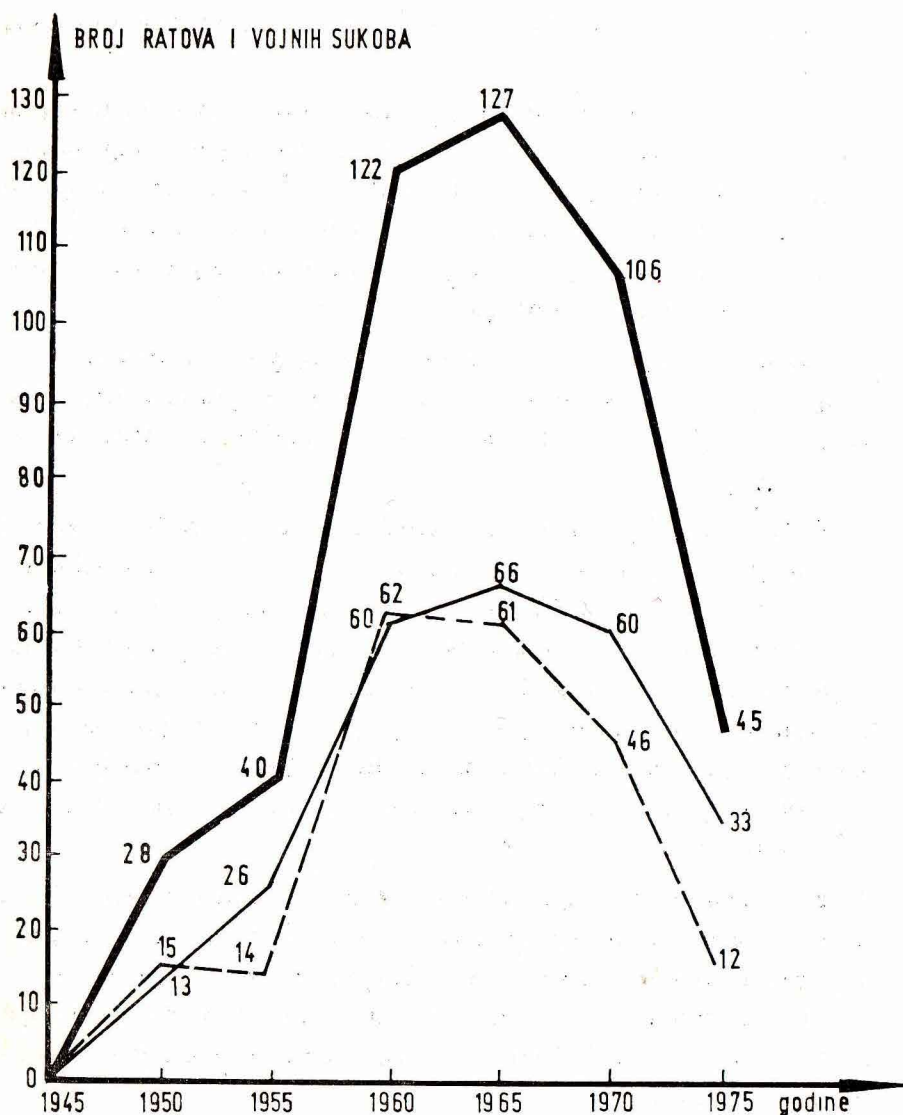
Takođe je evidentno da su u geografskom pogledu lokalni ratovi i drugi vojni sukobi najčešće nastajali u mreži vojnih paktova i baza SAD, raspoređenih na teritorijama koje se graniče sa zemljama socijalističkog lagera.

Autor zaključuje da su lideri svetskog imperijalizma — SAD, u duhu svojih dalekosežnih strategijskih zamisli, izazivanjem lokalnih ratova u celom posleratnom periodu, nastojali da spreče širenje komunizma iza granica socijalističkog lagera i da unesu razdor u svetski socijalistički sistem; zatim, da na taj način održe pod svojim uticajem kolonijalne i zavisne zemlje, da poboljšaju svoj strategijski položaj i oslabe položaj SSSR-a. Zbog toga su u svetu veštački izazivana i neprekidno podgrejavana žarišta sukoba, iz kojih u svakom momentu može izbiti rat.

Kao *drugi zaključak* iz analize lokalnih ratova i vojnih sukoba posle drugog svetskog rata autor ističe tendenciju stalnog porasta pobeda socijalističkih i narodnooslobodilačkih snaga nad snagama imperijalizma i reakcije. Ta tendencija odražava istorijsku zakonitost stroge zavisnosti pobede i poraza od pravednih ili nepravednih političkih ciljeva rata.

Od ukupno 468 lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba u poslednjih 30 godina, 258 se završilo porazom sila reakcije ili one nisu postigle svoje ciljeve. Prema petogodišnjim periodima taj odnos izgleda ovako: 1956—1960 — 60:62, a u sledećim periodima — 66:61; 60:46,

da bi u prvoj polovini sedamdesetih godina iznosio 33:12 u korist progresivnih i narodnooslobodilačkih pokreta. Taj odnos autor pregledno prikazuje na priloženom grafikonu.⁶⁾

⁶⁾ Na grafikonu je punom debelom linijom prikazan ukupan broj lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba; punom tankom linijom prikazani su ratovi i sukobi u kojim su pobedile progresivne snage, a isprekidanom linijom reakcionarne snage koje su težile nepravednim i nazadnim ciljevima.

U nastavku svog članka general Šavrov napominje da istorijsko iskustvo svedoči o tome da uloga i mesto lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba u globalnoj strategiji savremenog imperijalizma nisu bili stalni u toku posleratnog perioda, već su se menjali sa promenama međunarodne situacije, kriza svetskog kapitalističkog sistema i njegove vojne politike, uspeha socijalizma i svetskog revolucionarnog i narodnooslobodilačkog pokreta. U tom procesu jasno su se ocrtale tri etape u gledištima imperijalista na ulogu vojne sile u spoljnoj politici.

U periodu od 1940. do 1950. god. nije bilo rezervi u pogledu efikasnosti upotrebe vojne sile kao sredstva politike. Veoma je ilustrativna u tom pogledu američka spoljnopolitička doktrina »potiskivanja komunizma« i strategija »masovne odmazde«, zasnovane na monopolu u posedovanju nuklearnog oružja u tom periodu.

Lokalni ratovi u tom periodu, prema gledištima američkih stratega, trebalo je da spreče širenje svetskog sistema socijalizma, posebno u zemljama koje su dobile nacionalnu slobodu, da uguše narodnooslobodilačke pokrete i ne dozvole raspad kapitalističkog sistema. Sprovodeći takvu politiku Engleska sprovodi oružanu intervenciju u Grčkoj, gde se u to vreme vodio građanski rat (1946—1949), Francuska otpočinje kolonijalni rat u Vijetnamu (1946—1954), SAD vode rat u Koreji (1950—1953), sprovodi se anglo-francusko-izraelska agresija protiv Egipta (1956). Radi gušenja narodnooslobodilačkih pokreta u bivšim kolonijama imperijalisti preduzimaju oružane akcije u Indoneziji, na Filipinima, u Malaji, Keniji, Alžiru i drugim zemljama.

Iskustva su pokazala da imperijalističke države nisu spremne za vođenje takvih ratova, pa se krajem pedesetih godina užurbano traga za novim oblicima i načinima borbe protiv narodnooslobodilačkih pokreta i razrađuju se teorije o ograničenim i lokalnim ratovima. U to vreme, ističe autor, uspesi u vojno-ekonomskom razvoju socijalističkih zemalja i moćni raketno-nuklearni potencijal SSSR-a prisili su rukovodstva imperijalističkih država da preispitaju svoju strategijsku koncepciju. U novim uslovima oslonac isključivo na termonuklearni rat ograničavao je imperijalističkim državama mogućnost upotrebe vojne sile kao instrumenta politike. Upravo tada strategiju »masovne odmazde« je zamenila strategija »elastičnog odgovora«, koja je predviđala »doziranu« upotrebu oružanih snaga u skladu sa razmerama konflikta.

Maskirajući se »sistemom vojnih obaveza«, rukovodstvo SAD je u to vreme proglasilo i legalizovalo hitno i direktno vojno uplitanje u sve krizne situacije i pružanje »svake« pomoći svim silama koje se suprotstavljaju socijalizmu i narodnooslobodilačkim pokretima.

Ministar odbrane SAD Maknamara, za vreme vladavine Kenedija i Džonsona, u izveštaju o vojnom programu za period 1968—1972. god. i o vojnom budžetu za 1968. finansijsku godinu, 23. januara 1967. godine, ovako je odredio mesto lokalnih ratova u globalnoj strategiji SAD za taj period: »Spremnost za vođenje lokalnih ratova i protivustaničkih operacija, koji nisu dostigli razmere opšteg nuklearnog rata, nužna nam je ne toliko radi odbrane naše sopstvene teritorije koliko radi ispunjenja naših obaveza pred drugim državama... koje smo zaključili posle drugog svetskog rata. U te ugovore spadaju: Ugovor o organizaciji američkih država (OAD) u Zapadnoj hemisferi, NATO u Evropi, SEATO, CENTO itd. Mi, takođe, imamo bilateralne ugovore sa Korejom, Japanom, Tajvanom i Filipinima«.

Nije slučajno, kaže autor, što su lokalni ratovi šezdesetih godina izbijali baš tamo gde su se nalazili imperijalistički vojni blokovi i gde je bila najgušća mreža američkih vojnih baza. Tih godina istovremeno je usledila intervencija SAD u Libanu i Engleske u Jordanu; otpočeli su agresivni ratovi protiv Vijetnama, Laosa i Kambodže, izraelska agresija protiv arapskih država, oružani napad na Kubu i dr

Prema tome, zaključuje autor, lokalni ratovi i takozvane »protivustaničke operacije« zauzeli su važno mesto u globalnoj strategiji imperijalizma kao jedna od formi borbe za očuvanje i učvršćivanje svojih pozicija u svetu, bez direktnog vojnog sukoba sa zemljama socijalističkog lagera. Nove političke, ekonomske i strategijske realnosti u svetu, koje su postale očigledne krajem sedamdesetih godina, još više su potvrdile takvu ulogu lokalnih ratova.

Specifičnost savremenog kapitalizma sastoji se u tome što se on prilagođava novoj situaciji u svetu. Strategija lokalnih ratova u uslovima »strategijske ravnoteže« postaje sredstvo neokolonijalizma, specifična forma borbe imperijalizma.

Karakteristična je u tom pogledu savremena američka strategija »realističnog zastrašivanja«, koja u znatnoj meri uzima u obzir novi odnos snaga u svetu i izmenjenu ocenu mesta i uloge lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba lokalnog karaktera u globalnoj strategiji SAD. Deo te strategije koji se odnosi na lokalne ratove formulisao je na bazi Niksonove »guamske doktrine«, čiji je sastavni deo bio i program »vijetnamizacije«. Taj program je, u stvari, svojevrсно priznanje bankrotstva strategije vojne pobede velikih imperijalističkih sila nad narodnooslobodilačkim pokretima.

Vojno-političko rukovodstvo SAD gledalo je na »vijetnamizaciju« kao na eksperimenat dalekosežnog značaja. Smisao tog eksperimenta sastojao se u tome da se glavni teret suvozemnih operacija prebaci

na kvislinge («Azijati protiv Azijata»), uz aktivnu američku podršku s mora i iz vazduha i obilatu materijalnu pomoć, posebno u vojnoj opremi.

U tom periodu Amerikanci su, takođe, preispitali svoje poglede na ranije usvojeni princip »automatskog angažovanja« SAD u svakom lokalnom ratu i došli su do zaključka da se to angažovanje mora izvršiti sa najmanjim rizikom u pogledu izbijanja raznih konflikata, kako se ne bi ponovila gorka iskustva iz ranijih ratova, posebno ona iz Vijetnama.

Lokalni rat u Vijetnamu faktički je dokazao iluzornost i beznačajnost vojne pobede u borbi protiv narodnooslobodilačkih pokreta. O tome ubedljivo govori ne samo iskustvo iz vijetnamskog rata već i bogato iskustvo iz borbi naroda za slobodu u celokupnom posleratnom periodu.

Međutim, verovatnoća izbijanja lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba i dalje ima realne osnove. Nije isključena ni opasnost od njihovog prerastanja u svetski rat.

U proteklim lokalnim ratovima široko su upotrebljavane sve vrste savremenog oružja (sem nuklearnog), uključujući i strategijsku avijaciju, hemijska i zapaljiva sredstva. Agresori su koristili rejone vojnih dejstava kao poligone za ispitivanje najnovijih modela oružja koje može biti primenjeno i u svetskom nuklearnom ratu. Iskustva iz lokalnih ratova obilato su korišćena u kapitalističkim armijama za razvijanje vojne teorije, opremanje i obučavanje jedinica.

Analizirajući lokalne ratove iz prošlosti, može se izvući mnoštvo odlika koje su karakteristične i za savremene lokalne sukobe.

Karakteristična crta lokalnih ratova u prošlosti bila je u tome što je većina od njih vođena u krajnje neravnom odnosu snaga i nejednakom značenju pojma ograničenja vojnih dejstava za protivničke strane. Dok je za SAD agresija protiv DR Vijetnama, Južnog Vijetnama, Laosa i Kambodže bila samo deo zadataka globalne strategije, za zemlje i narode koji su postali žrtve agresije radilo se o njihovom opstanku. Prema tome, za njih su bila neprirodna bilo kakva ograničenja u vojnim dejstvima. Neravnomeran odnos snaga uslovljavao je primenu različitih formi i načina dejstava zaraćenih strana.

Savremeni lokalni ratovi, bez obzira na njihovu prostornu ograničenost, najčešće su dugotrajni. Politička i vojna rukovodstva imperijalističkih država su nastojala da agresiju okončaju što pre, kako bi ugušili narodnooslobodilačke pokrete u samom njihovom začetku. Ali to, najčešće, nisu uspevali.

U vezi s tim treba naglasiti jednu zakonitost. Što se rat više odugovlačio utoliko su se više učvršćivale narodnooslobodilačke sna-

ge. Mala zemlja i ne može odjednom suprotstaviti agresoru takve snage koje bi za kratko vreme pobedile njegovu tehnički moderno opremljenu regularnu armiju. Zbog toga ona vodi dugotrajan parti-zanski rat u toku koga jačaju snage otpora. Tako se rat u Vijetnamu vodio oko 20 godina, u Alžiru oko 8 godina, 11 godina u Malaji itd.

Na kraju, evo još jedne osobenosti. Borbena dejstva u savremenim lokalnim ratovima, po intenzitetu i sredstvima borbe koja se primenjuju, malo se čime razlikuju od operacija vođenih u toku drugog svetskog rata. U njima u velikim razmerama uzimaju učešća kopnene, vazduhoplovne i pomorske snage, savremena sredstva PVO, vazdušnodesantne jedinice i najsavršenije naoružanje.

Svakako, veliki uticaj na karakter, načine i oblike izvođenja borbenih dejstava imali su i fizičko-geografski uslovi ratišta. Lokalni ratovi su, po pravilu, vođeni u specifičnim rejonima gde uvek nije bila mogućna masovna upotreba tenkova, stvaranje neprekidnih frontova, primena svih oblika manevra jedinicama, što se odražavalo na načine i oblike borbenih dejstava i na ulogu vidova i rodova oružanih snaga u bojevima i operacijama. U izvesnom smislu time se objašnjava činjenica što su u nekim ratovima odlučujuću ulogu imali avijacija i sredstva PVO, u drugim — ratna mornarica i pomorski desanti, u trećim — kopnena vojska.

Na kraju članka autor izvlači nekoliko zaključaka.

Prvo, lokalni ratovi i drugi vojni sukobi, kako ranije tako i danas, predstavljaju jednu od formi reakcionarne, agresivne politike imperijalizma. U savremeno doba karakteristika koju su za lokalne ratove dali klasici marksizma-lenjinizma ima još aktuelniji značaj. Osnovne polazne premise na kojima se tradicionalno zasniva vojno-politički kurs velikih imperijalističkih država u odnosu na male zemlje i narode, ostale su nepromenjene i posle drugog svetskog rata. Preispitivanje nekih stratezijskih postavki u borbi protiv svetskog revolucionarnog i narodnooslobodilačkog pokreta tiče se samo načina i oblika njihovog realizovanja.

Drugo, u borbi protiv socijalizma, revolucionarnih i narodnooslobodilačkih pokreta posle drugog svetskog rata oformljena je globalna imperijalistička strategija u kojoj je važno mesto zauzeo sistem lokalnih ratova i drugih vojnih sukoba, koji je usklađen sa agresivnim blokovima i vojnim bazama na tuđim teritorijama.

Lokalni ratovi i vojni sukobi smatraju se jednim od najprikladnijih i najefikasnijih oblika borbe sa antiimperijalističkim snagama u svetu, u uslovima kada se izmenio odnos snaga i kada direktni sukob sa socijalističkim zemljama preti katastrofom za sam imperijalizam.

Treće, u uslovima međunarodnog popuštanja zategnutosti, zaoštavanja opšte krize kapitalističkog sistema, naglo izmenjenog odnosa snaga u korist mira i socijalizma i porasta revolucionarnih i narodnooslobodilačkih pokreta, imperijalistička strategija lokalnih ratova preživljava krizu. Vojni krugovi imperijalističkih država užurbano nastoje da nađu izlaz iz te krize u vojnom pogledu i traženjem drugih skrivenijih formi ekspanzije, prilagođavajući se pri tome situaciji u svetu.

Četvrto, pouke iz lokalnih ratova i vojnih sukoba ukazuju na to da takva vrsta agresije nosi u sebi pretnju miru, prikriva opasnost od prerastanja u svetski rat. Iskustva iz lokalnih ratova imperijalisti široko koriste u organizaciji, obuci i tehničkom opremanju svojih armija. Ali, ona koriste i narodima koji se bore za svoju slobodu i nacionalnu nezavisnost.

G. V.

RATNA VEŠTINA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE JUŽNOG VIJETNAMA U PERIODU 1968 — 1973. GODINE

U ovom članku autor¹⁾ razmatra neka pitanja razvoja ratne veštine Narodnooslobodilačke vojske (NOV) Južnog Vijetnama u poslednjim godinama rata. Glavni vojni događaji u završnom periodu rata (1968—1973. god.) bili su: prva i druga strategijska napadna operacija, izvedene 1968. i 1969. god.; odbrambena operacija na komunikaciji br. 9 (1971. god.); treća strategijska napadna operacija u rejonu Kuangči, Eve (1972. god.).

U početku 1968. god., iznosi autor, vojno-politička situacija u celini se razvijala povoljno za vijetnamski narodnooslobodilački pokret, čemu je dosta pogodovalo opšte popuštanje međunarodne zategnutosti i porast političko-ekonomskih teškoća u Sjedinjenim Državama. Usled ranijih uspeha stalno su jačale pozicije FNO J. Vijetnama, narastali su njegov ugled i uticaj na stanovništvo, koje je u njemu gledalo istinsku narodnu vlast. To sve je stvaralo povoljne uslove za izvođenje borbenih dejstava.

Pozivajući se na američke podatke, autor daje sastav snaga koje su u to vreme dejstvovale u J. Vijetnamu. Oružane snage FNO su

raspolagale sa 10 pešadijskih divizija, nekoliko samostalnih pešadijskih pukova i većim brojem samostalnih pešadijskih bataljona i četa — ukupne jačine oko 300.000 ljudi. Zajedno sa lokalnim jedinicama i partizanima — imale su preko milion ljudi. Jedinice NOV su bile naoružane savremenim naoružanjem, uključujući i tenkove, a što je najvažnije imale su bogato ratno iskustvo. To je omogućavalo da NOV pristupi izvođenju krupnih ofanzivnih dejstava i da ostvari inicijativu u borbi sa neprijateljem. Pri tome sve više su primenjivane operacije operativnih snaga, vešto kombinovane dejstvima lokalnih jedinica i partizana.

Protiv NOV stajale su američke snage i snage njihovih saveznika i kvislinga, koje su na početku 1968. god. imale 17 pešadijskih divizija (od kojih 10 sajgonskih), 2 divizije mornaričke pešadije, 2 vazdušnopokretne divizije, 9 samostalnih brigada, 6 samostalnih oklopnih pukova — ukupno oko 1,4 miliona ljudi sa preko 4.500 oruđa, 500 tenkova i oko 4.100 aviona i helikoptera. Samo američke snage su brojale oko 516.000 ljudi, koje su, u skladu sa odlukom vojnog rukovodstva SAD, za prelaz u strategijsku odbranu i ostvarenje »vijetnamizacije«, svedene na 304.000 vojnika. Osnovne američko-sajgonske snage bile su

¹⁾ Docent, kandidat vojnih nauka, pukovnik u rezervi G. Berdnikov: *Voennoe iskusstvo NVSO Južnogo Vjetnama v 1968—1973. gg.* »Voenno-istoričeskij žurnal br. 1, Moskva — 1975.

raspoređene u dve odvojene prostore J. Vijetnama: u severnom delu do 40—45% i u rejonu Sajgona do 40%, tako da je samo 10% snaga bilo na centralnom platou i 5—10% u delti Mekonga. U toku završnih operacija takvo grupisanje snaga se nije bitnije menjalo.

Da bi povećali borbene mogućnosti sajgonskih snaga, Amerikanci su u toku 1971—1972. god. povećali broj strategijskih bombardera na 200 aviona B-52 u zoni borbenih dejstava. Američka taktička avijacija i avijacija sa nosača aviona brojala je preko 4.700 letelica, od čega preko 3.000 helikoptera. U to vreme VII flota SAD je imala oko 175 ratnih brodova.

U početku velikih napadnih dejstava NOV, prelaz američko-sajgonskih snaga u strategijsku odbranu uticao je na pojavu novih momenata u operativnoj veštini i taktici:

- visoka borbena aktivnost NOV prisiljavala je protivničko komandovanje da za odbranu baza i komunikacija odvoji preko polovinu svojih snaga, što im je smanjilo borbene mogućnosti;

- pokušaj da se vodi »protivpartizanski« rat manjim jedinicama i sastavima bila je novina u taktičkom ponašanju;

- intenziviranje noćnih napadnih dejstava ograničenog obima;

- sve intenzivnije upotrebljavanje napalma, belog fosfora, BOt, super-bombi za masovno uništavanje ljudi, kao i sredstava za vođenje »meteorološkog« i »geofizičkog« rata.

Rukovodstvo FNO u završnom periodu rata postavilo je odlučne ciljeve: očistiti zemlju od okupatora, likvidirati sajgonski marionetski režim i uspostaviti narodnu vlast. Ovi ciljevi, kaže autor, mo-

gli su biti postignuti samo odlučnim napadnim operacijama velikih razmera.

Napadna dejstva NOV u poslednjim godinama rata sve više su primala karakteristike savremenih operacija. Izrazitim primerom smatra se treća strategijska ofanziva, koju su preduzele snage NOV u proleće 1972. god. Ona je počela noću 30. marta na tri osnovna pravca, na frontu širokom preko 1.000 km, a činilo ju je mnoštvo operacija objedinjenih opštom zamisli.

Operativna grupacija NOV u severnom delu J. Vijetnama izvodila je napadnu operaciju velikih razmera, koja je počela snažnom artiljerijskom pripremom i udarom pešadije i tenkova na frontu širokom oko 120 km istovremeno na dva pravca. Glavni udar nanosile su snage do dve divizije iz rejona južnije od demilitarizovane zone u pravcu Dangha, Kuangči; a drugi udar — snagama do jedne divizije iz rejona 30—40 km zapadnije od Gue u pravcu grada Gue.

Za tri dana borbi oslobodilačke snage su zauzele ceo sistem baza i otpornih tačaka, razbile pešadijsku diviziju protivnika, nekoliko samostalnih bataljona i pukova; uništile preko 200 tenkova i oklopnih transportera, preko 100 artiljerijskih oruđa velikog kalibra; probile se 16—20 km i podišle gradu Kuangči. Borbe na ovoj liniji trajale su do kraja aprila. Posle izvršenog pregupisavanja, snage NOV su produžile napad i nanele teške gubitke 1. i 3. sajgonskoj pd, ovladale Donghom, Kuangčijem i podišle gradu Gue, gde su bile zaustavljene.

Grupacija NOV u centru J. Vijetnama nanela je gubitke dvema sajgonskim divizijama i, razvijajući uspeh sa platoa Thojngucu na istok, stvorila je realne uslove za izlaz na obalu Južnog kineskog mo-

ra i zapretila da preseče grupaciju američko-sajgonskih snaga.

U rejonu Sajgona grupacija NOV, jačine do 3 pešadijske divizije i nekoliko samostalnih pešadijskih manjih jedinica — ukupno oko 60 bataljona — nanela je glavni udar duž komunikacije br. 13 i razbila dve divizije sajgonskog 3. AK. Zauzevši grad Lokninj i okruživši grad Anlok (centar provincije Binjlong) oslobodila je veliku teritoriju, a zatim preduzela napad na Sajgon. Drugi udar je nanešen u delti Mekonga, gde je uništeno preko 1.000 manjih sajgonskih otpornih tačaka i straža.

Ova ofanziva se završila oslobođenjem ogromne teritorije na kojoj živi preko 2,5 miliona stanovnika.

Strategijske napadne operacije završnog perioda rata, ističe autor, označavale su kvalitetno novu pojavu u ratnoj veštini NOV J. Vijetnama. One su predstavljale sveukupnost borbenih dejstava rastresitih po frontu i dubini operativnih grupacija, koje su se sastojale od samostalnih divizija i pukova operativne vojske, desetina jedinica lokalne vojske i partizana. Ta dejstva su se razvijala po jedinstvenoj zamisli i bila su usmerena na izvršenje jedinstvenog operativnog zadatka.

Specifičnost ovih operacija ogleдалa se, pre svega, u narastanju snaga udara. Jedinice NOV u prvoj ofanzivi 1968. god., za 31 dan preduzele su 1.314 napada, a artiljerija ispalila preko 20.000 granata, dok su u ofanzivi 1969. god., za isto vreme preduzele 2.037 napada, a artiljerija je ispalila oko 28.000 granata. Od toga je 30 napada izvedeno snagama jačine bataljona i većim. Ofanziva 1972. god. bila je još snažnija.

Veliki interes, kaže autor, predstavljali su metodi koje su prime-

njivale jedinice NOV u toku priprema i organizovanja napadnih bojeva i operacija. Dobro organizovano izviđanje i u ranijim dejstvima dobijeno bogato iskustvo, omogućili su komandovanju NOV da precizno planira operacije. Pri tome su se vešto uzimali u obzir specifičnosti i uslovi vijetnamskog ratišta (borbena dejstva izvođena u kišnom periodu i noću kad je otežana upotreba protivničke avijacije); na najbolji način su se delila i u toku dejstva preraspodeljivala sredstva vatrene podrške; vešto su kombinovana dejstva jedinica operativne armije, lokalne vojske i partizanskih odreda i obezbeđivalo se njihovo sadejstvo pri zauzimanju otpornih tačaka, odbrani zauzetih rejonu, za vreme borbi sa protivničkim rezervama, naročito vazdušno-pokretnim i dr.

Autor, zatim, skreće pažnju na način stvaranja udarnih grupacija NOV, za koje kaže da se za napad, po pravilu, nisu stvarale kompaktne grupacije. Berdnikov ovo objašnjava, s jedne strane, složenošću njihovog maskiranja i zaštite od veoma ofanzivnog protivničkog izviđanja, naročito vazdušnog i radio-tehničkog, kao i opasnošću da budu izložene uništenju masovnim udarima avijacije i artiljerije; a, sa druge strane, karakterom protivničke odbrane, koja je bila organizovana izrazito po otpornim tačkama i rejonima. Pošto su odbrambene tačke protivnika bile na međusobnom udaljenju 10—15 i više kilometara, to je za napad na njih udarna grupacija NOV postrojavana rastresito po bataljonima i pukovima. U pojedinim slučajevima, za napad na izdvojene grupe otpornih tačaka angažovane su i divizije.

Iskustvo je pokazalo da su jedinice NOV koristile samo jedan način prelaska u napad — iz neposre-

dnog dodira. Pri tome su jedinice zauzimale polazne položaje obično noću, neposredno pred napad. Ukoliko je trebalo napadati na neku otpornu tačku koja se nalazila u dubini okupirane teritorije, do nje se podilazilo infiltriranjem kroz međuprostore. U pojedinim slučajevima, kada je napadu prethodila blokada neke otporne tačke, jedinice su zauzimale polazni položaj uređen u sistemu tunela i tranšeja, u čemu su Vijetnamci stekli ogromno iskustvo još u borbama za Dijen Bijen Fu.

Tako su jedinice NOV vešto zauzimale polazne položaje za napad da ih protivnik, po pravilu, nije mogao otkriti premda je raspolagao najnovijim tehničkim sredstvima za izviđanje.

Sljedeća karakteristika operacija bilo je precizno usaglašavanje dejstava oslobodilačkih snaga. Do stotinu protivničkih otpornih tačaka, baza, aerodroma i drugih objekata raspoređenih na frontu 800—1.000 km i na različitoj dubini, napadano je jednovremeno. Istovremenim napadom želelo se postići iznenađenje, zavarati protivnika o stvarnom težištu napada, rasparčati rezerve, avijaciju i ostvariti što veći psihološki efekat.

Za razliku od ranijih perioda rata, kada su jedinice NOV preduzimale iznenadne i brze napade i odmah se povlačile u džunglu, u završnom periodu rata povećani su intenzitet i trajanje borbenih dejstava. Tako, na primer, u toku ofanzive 1972. god. — koja je trajala oko 3 meseca — snage NOV su prenele dejstva iz planina i džungle u ravničaste primorske rejone J. Vijetnama.

Berdnikov ukazuje i na činjenicu da se ofanziva nije izvodila neprekidno već po etapama, a one su se sastojale iz serije napada (tala-

sa) i operativnih pauza. Napade su (talase) izvodile glavne snage sa zadatkom da ovladaju određenim objektima i rejonima u protivničkoj odbrani i oni su trajali do 10 dana. Operativne pauze trajale su znatno duže, a bile su ispunjene aktivnim dejstvima manjih jedinica i vatrenim napadima artiljerije i minobacača po bazama, štabovima i drugim objektima radi uznemiravanja i demoralisanja protivnika. U operacijama 1968—1969. god., na primer samo za jedan dan, izvršeno je 40—60 takvih napada, a 1972. godine 120—150 akcija na partizanski način i pretežno noću.

Za operativnim pauzama, pored vojnih razloga, postojala je i politička potreba. Naime, posle oslobođenja dela teritorije jedinice NOV odmah su stvarale privremene administrativne organe FNO, odredile za samoodbranu i borbene jedinice, koje su preuzimale funkciju zaštite oslobođene teritorije i tako oslobađale snage operativne armije za preduzimanje novih serija napada.

Za napadne bojeve u operacijama završnog perioda bilo je i drugih karakterističnosti. Ograničen broj artiljerije, na primer, prisiljavao je jedinice NOV da, pored artiljerijskih oruđa i minobacača angažuju i b/o, čime se gustina artiljerije povećavala na 30—50 oruđa u napadu na jedan bataljonski rejon odbrane.

Napadu na glavnim pravcima obično je prethodila vatrena podrška, koja je 1968. god. pod Sajgonom, na primer, trajala 2,5 časa, a 1972. god. pod Kuangči se sastojala iz prethodnog rušenja (oko 2 dana) i neposredne vatrene pripreme u trajanju oko 2 časa. Na pomoćnim pravcima napad je izvođen ili posle kraćeg vatrene naleta ili, radi iznenađenja, bez vatrene pripreme.

Nastavljajući sa iznošenjem razlika u napadnim dejstvima završnog perioda za razliku od ranijeg perioda rata, autor ističe da su napadi prestali da budu čisto pešadijski i tu konstataciju potvrđuje primerom. Dok je u ofanzivi 1968. god. divizija NOV pri napadu na bazu ojačavana tenkovskom četom, u napadu 1972. god. tenkovske čete pridavane su pešadijskim bataljonima koji su dejstvovali na glavnom pravcu.

U toku napada borci NOV redovno su nastojali da protivniku nametnu borbu izbliza. To se činilo jer se imala u vidu psihologija američkog vojnika koji je izbegavao blisku borbu, i zbog toga što su izbegavani udari helikoptera i avijacije.

Za zauzimanje odvojenih otpornih tačaka, od kojih se sastojala neprijateljska odbrana, utvrdila su se dejstva u dubini koja su se obično transformirala u samostalne manje bojeve, a na pravcima verovatnog podilaženja protivničkih rezervi postavljane su zasede i izvođeno zaprečavanje.

Sledeća karakteristika napadnih operacija bilo je dosta često prenošenje težišta sa pravca na pravac, odnosno sa objekta na objekat u taktičkim razmerama. Čestim prenošenjem težišta, komandovanje NOV je nastojalo da nanosi glavni udar tamo gde su položaji sajgon-skih jedinica bili borbeno slabiji, pri čemu se redovno uspevalo. To je, isto tako, prisiljavalo protivnika da češće pokreće svoje rezerve sa pojedinih pravaca i da ih upućuje u ugrožene rejone, a komandovanje NOV odmah je intenziviralo dejstva svojih jedinica i partizana da se parira dejstvo rezervi. Ova slika se više puta ponavljala u toku izvođenja završne operacije, čime je protivnik iznuravan fizički i moralno

na širokom frontu (oko 1.000 km) u nastojanju da zatvori breše i interveniše.

Jače otporne tačke i baze, koje nisu mogle biti zauzete u fazi napada, blokirane su i iscrpljivane više meseci, sve dok protivnik nije bio primoran da ih napusti.

Istovremeno autor smatra da treba podvući da je karakteristično za sve tri ofanzive da nisu završene.

Veliku ulogu u borbenim dejstvima, nastavlja autor, za vreme operativne pauze imale su »bitke za komunikacije«, koje su izvođene sasvim uspešno. Tako je 1972. god., na pruži Hanoj-Sajgon, dužine oko 1.344 km, neprijatelj mogao da saobraća samo na deonici dugoj 50 km. Čim bi protivnik opravio razrušene delove puta, partizani i jedinice NOV rušili su druge deonice. Ovo je prisililo američko-sajgonsko komandovanje da odustane od korišćenja železničkog transporta.

Istina, mnogo bolja situacija za okupatore nije bila ni na putevima koji su povezivali veće južnovijetnamske gradove. Partizani su na putevima stalno postavljali zasede i rušili mostove. Protivnik je bio prinuđen da za obezbeđenje pokreta angažuje prave vojne ekspedicije, uključujući tenkove i avijaciju. Tako komunikacija br. 13, na primer, na deonici Sajgon — Loknin, u toku nekoliko godina praktično nije bila sposobna za saobraćaj. Samo jedanput u 30—40 dana u Sajgonu se formirala kolona od 100 do 120 kamiona, koja je pod jakim obezbeđenjem (ponekad do jedne divizije) i uz podršku tenkova i helikoptera dovozila materijal jedinicama u severnim rejonima. Za savladavanje ovog »strašnog puta«, zasejanog minama i zasedama, prema priznanju Amerikanaca, trebalo je najmanje 12 časova.

Poseban značaj u borbenim dejstvima NOV imale su diverzije. Prema izjavi američkog generala Berklija, »borci NOV su se prikazali visokoobučenim protivnikom koji je primenjivao razne diverzantske metode«.

Nenadmašni su po smelosti često ponavljani napadi na aerodrome i velike američke baze, u kojima su uništavani i onesposobljavani brojni avioni i helikopteri. Isto tako, minirani su transportni brodovi, organizovane diverzije u sajgonskim gostionicama u kojima su boravili američki oficiri, uništavani raketni divizion PVO »Hayk«, velika skladišta goriva, itd.

U svom članku autor opisuje karakteristike odbrambenih operacija za koje kaže da su u završnom periodu rata razvijane u taktičkim, operativnim i stratejskim dimenzijama.

U skladu sa orijentacijom FNO na čvrsto držanje oslobođene teritorije, stratejska odbrana jedinica NOV postala je izrazito poziciona, ali ostajući pokretna u taktičkim i delom u operativnim razmerama. Izvesni delovi odbrane bili su uređeni i u sistemu tranšaja i tunela.

U periodu 1968—1972. god. NOV je više puta izvodila odbrambene operacije, što je bila nova pojava. Kao karakterističan primer, ističe autor, može poslužiti odbrambena operacija izvedena na komunikaciji br. 9 (februar-mart 1971. god.) radi odbijanja napada američko-sajgonskih snaga, jačine oko 3 divizije, ojačanih sa 2 oklopna bataljona (30 tenkova i 180 OT), a njih su podržavali 10 artiljerijskih divizion, 500 helikoptera i 1.500 aviona.

Dobivši podatke o tome da protivnik priprema ofanzivu, komandovanje NOV je umešno razradilo i sprovedo odbrambenu operaciju.

Ideja operacije sastojala se u vezi vanju sa fronta ograničenim snagama udarne protivničke grupacije, s tim da joj se nanese gubici i da se iznurava u brojnim manjim sukobima, a zatim da se bočnim protivnapadima potpuno razbije.

Sajgonske snage koje su počele napad februara 1971, naišle su na dobro organizovanu odbranu. Proživši se za prvih 9 dana na 25—30 km, bile su prisiljene da se zaustave radi odbijanja sve jačih protivnapada pešadije i tenkova. Sem toga, male grupe boraca NOV, koje su se u velikom broju probijale u po zadinu protivnika, napadale su štabove, transportne kolone, skladišta, radi čega su sajgonske jedinice bile prisiljene da gotovo potpuno odustanu od snabdevanja kopnenim putem. Tek 4. marta sajgonske jedinice obnavljaju napad i probijaju se još 15—20 km. Međutim, udarna grupacija se morala zaustaviti i, bojeći se okruženja, ubrzo je morala početi sa izvlačenjem u polazne rejone. Prema podacima komande NOV, gubici protivnika su bili veliki — za mesec i po iznosili su oko 15.000 ubijenih i ranjenih vojnika, i preko 300 srušenih aviona i helikoptera.

Autor, zatim, iznosi iskustva NOV iz borbi sa desantima pri izvođenju vazdušnoprenosnih operacija, koja su veoma interesantna i poučna. Borba sa vazdušnim desantima sastojala se iz dve faze: uništavanje protivničkih helikoptera i aviona u vazduhu za vreme leta do rejonu desantiranja i razbijanje desanta za vreme i posle desantiranja.

Za borbu sa desantom u vazduhu postavljane su zasede sredstvima PVO na pravcima verovatnog preleta protivnikove avijacije. Izvršeno je miniranje i zaprečavanje u verovatnim desantnim rejonima i po njima pripremana vatra artilje-

rije i minobacača, a neki rejoni su pravovremeno posedani za odbranu manjim pešadijskim jedinicama. U borbama sa desantima jedinice NOV maksimalno su koristile svoju veliku pokretljivost, iznenadne vatrene udare, unakrsnu vatru streljačkog naoružanja. To je imalo za posledicu konstantno smanjivanje vazdušnopokretnih operacija.

Pariranjem vazdušnopokretnih operacija usko je bila povezana borba sa helikopterima, koji su u Vijetnamu našli masovnu primenu. Autor iznosi da su helikopteri, prema nepotpunim podacima od početka rata do februaru 1970. god. izvršili preko 25,5 miliona poletanja (od kojih 18 miliona borbenih), prevezli 3,5 miliona tona raznog materijala i oko 38,5 miliona ljudi. Tako masovna upotreba helikoptera kao borbenih, transportnih i desantnih sredstava veoma je otežavala dejstva boraca NOV koji su postepeno naučili da se uspešno bore protiv njih. Jedan od najviše primenjivanih načina borbe bilo je u-

ništavanje helikoptera na helidromima, u bazama, vatrenim udarima artiljerije i diverzijama, a u letu vatrom PAA, PAM i PVO raketa. Zapaženo je da je povećavanje broja sredstava PVO osetno povećavalo broj oborenih helikoptera, koji su se sve manje pojavljivali u borbama na pomoćnim pravcima.

Na kraju članka Berdnikov uopštava iskustva rata u J. Vijetnamu, i ukazuje na sledeće:

- porast vatrene moći jedinica;
- povećanje pokretljivosti na bojištu, brz razvoj vazdušnopokretnih snaga, povećanje uloge helikoptera u rešavanju velikog broja zadataka;
- intenzivnu primenu i uvođenje elektronskih sredstava;
- široku primenu noćnih dejstava;
- narastanje uloge malih jedinica za rešavanje taktičkih i operativnih zadataka;
- proširenje obima diverzantsko-izviđačkih dejstava.

Lj. B.

NEMAČKA MEHANIZOVANA PEŠADIJA

Kada je u naoružanje oklopnih jedinica SR Nemačke uveden oklopni transporter *Marder*, postalo je očigledno da će mogućnosti tog novog sistema oružja dovesti do neophodnih promena u tradicionalnoj doktrini oklopne pešadije. U poređenju sa svojim prethodnikom, oklopnim transporterom HS 30, *Marder* poseduje mnogo veću vatrenu moć, poboljšane sposobnosti za borbu noću, veću manevarsku sposobnost i pokretljivost na ispresecanom zemljištu, jači oklop i korisniji unutrašnji prostor. Autor¹⁾ ukazuje na činjenicu da i najsavršenija oprema može biti uzaludna ako se pravilno ne upotrebljava. Zbog toga ističe da, i pored toga što osnovni principi borbe mehanizovane pešadije ostaju nepromenjeni, treba uočiti i razmotriti neke izmene u postojećoj doktrini i potrebu da se unapredi obuka jedinica oklopne pešadije. General A. Ritz polazi od konstatacije da je oklopna pešadija deo i vrsta pešadije i zbog toga su njeni zadaci u borbi slični opštim zadacima pešadije, s tim što su mogućnosti oklopne pešadije mnogo veće u pokretljivosti, manevru, vatrenoj moći itd., u konkretnim uslovima njene upotrebe.

Vrste pešadije — konstatuje autor — manje se međusobno razlikuju po naoružanju koje poseduju ne-

go po načinu na koji dolaze do neprijatelja. Padobranske jedinice, na primer, koje korišćenjem vazdušnog transporta mogu brzo da pređu velike prepreke i velika rastojanja, posle iskrcavanja nisu ništa pokretljivije ni mobilnije od streljačkih jedinica. Brdskoplaninske jedinice, zahvaljujući obuci i opremi, mogu pešice da prelaze predele visokih planina, čak i tamo gde je nemoguće izvesti organizovan marš i gde je prebacivanje vazдушnim putem suviše opasno.

Oklopna pešadija ima najveće mogućnosti kretanja po svakom terenu koji je pristupačan njihovim guseničnim vozilima. Kada je na vozilima, mehanizovani pešadinac može ići po bilo kom terenu dostupnom njegovom guseničnom vozilu. On može pregaziti potoke na vozilu i, sa manjim pripremama, prelaziti veće vodene prepreke *Marde-rom*.

UTICAJ ZEMLJIŠTA NA POKRETLJIVOST

Pošto je mogućnost kretanja oklopnog transportera *Marder* na ispresecanom zemljištu ista kao i tenka *Leopard*, mehanizovana pešadija i tenkovi mogu da izvode kombinovana dejstva u kojima svako izvršava svoj specifičan zadatak. Međutim, u međusobnom sukobu tenkova na otvorenom zemljištu nema mesta oklopnoj pešadiji, jer

¹⁾ Brigadni general Alfred Ritz, *Panzergranadiere*, »Truppenpraxis«.

relativno tanak oklop vozila one-mogućava borbu sa neprijateljskim tenkovima.

Mehanizovana pešadija izvršava zadatke, tako što štiti krila i bokove tenkovskim jedinicama, raščićava rejone u pozadini snaga koje su u prodoru ili sama prodiere van dejstva neprijateljevih tenkova, prema postavljenom zadatku, odnosno cilju. Nisu se ispunila očekivanja da će oklopna pešadija moći da izvodi i protivvazдушna dejstva za vreme borbe tenkovskih jedinica, pošto se oklopni transporteri moraju sklanjati od neprijateljske vatre iz tenkova. Automatski top na *Marderu* može da posluži samo kao oružje za samoodbranu od niskoletućih aviona.

Autor smatra da što je zemljište više ispresecano i raznoliko ono ima i više zaklona, pa, u takvim uslovima raste i značaj oklopne pešadije. Povećavanjem površina obradivog zemljišta i gustine naseljenosti u Saveznoj Republici Nemačkoj, pojačava se i značaj oklopne pešadije u borbi, jer će tenkovi i artiljerija u tim oblastima biti veoma uspešno ometani, pa će teže dejstvovati. Pošto se predeli na kojima se izvodi obuka tih jedinica u miru ne mogu uporediti sa zemljištem gde bi se izvodila borbeno dejstva, ne dobija se realna slika stvari, pa se velika vrednost oklopne pešadije često potcenjuje — konstatuje autor.

Automatski top, montiran u kupoli, i mitraljezi, postavljeni na *Marderu*, pružaju očigledne prednosti. Međutim, silueta i visina vozila su povećani. Upravo zbog toga autor ističe da u obuci treba voditi računa o tome da se iskoriste taktičke prednosti zemljišta, kako bi se ublažili pomenuti nedostaci.

Za razliku od oklopnog transportera HS 30, *Marder* može da plo-

vi po dubokoj vodi uz neznatne pripreme. Vozilo se može pripremiti za plovidbu za oko 10 minuta, a skidanje opreme posle forsiranja vodene prepreke može se izvesti za oko 5 minuta. Količina opreme za plovidbu utiče na brzinu prelaska preko vodene prepreke, a i na način dejstva.

VREMENSKI USLOVI I NJIHOV UTICAJ NA DEJSTVA OKLOPNE PEŠADIJE

Tenkovi i oklopni transporteri imaju istu vrstu uređaja za noćno osmatranje za vozače i nišandžije na topovima. Međutim, u uslovima slabije vidljivosti, na primer magle, njihova efikasnost se znatno smanjuje. Ograničenja vidljivosti, usled magle, važna su i danju i noću, pošto ograničavaju precizno gađanje i otkrivanje položaja i kretanje neprijatelja. Autor ističe da ne postoje statistički podaci o tome koliko magle ima u raznim delovima zemlje u različitim godišnjim dobima.²⁾

Što su uslovi ograničene vidljivosti češći to značajnija postaje borba izbliza ili borba prsa u prsa. U toj borbi dolaze do izražaja prednosti pešadije. Tehnički napredak uređaja za borbu noću nije u toj oblasti doneo značajniju promenu.

VATRENA MOĆ

Vatrena moć oklopne pešadije je znatna. Pored ličnog naoružanja i protivtenkovskih topova, kojima raspolaže svaka grupa oklopne pe-

²⁾ U nekoliko oblasti u južnoj Nemačkoj vršeno je od 26. XII 1968. godine 1.512 opservacija. U 67% vidljivost je iznosila manje od 1.000 metara. Osnovna činjenica je da je danju vidljivost u većini mesta bila ispod 300 metara, a noću ispod 200 metara. Vidljivost ispod 500 metara utvrđena je na vrlo malo mesta.

šadije, sam *Marder* je svestran sistem oružja. Ima automatski top kalibra 20 mm, spregnut mitraljez, mitraljez montiran na repu, četiri automatska topa koji dejstvuju pomoću loptastog uređaja i predviđeno protivtenkovsko oruđe sa dometom većim od 1.000 m. Zbog raznovrsnosti naoružanja i količine municije koju nosi, *Marder* je — kaže autor — »čudovište koje bljuje vatru«. On može primorati neprijateljsku pešadiju, laka oklopna vozila i niskoleteće avione na odstupanje, na dometu većem od 1.500 m. U isto vreme on je potpuno sposoban za blisku borbu. Dok se na njega ne postavi planirano protivtenkovsko oruđe, jedinica za postavljanje dimne zavese može brzo sakriti *Marder* i to za duže vreme. Vojnici moraju prilaziti *Marderu* vrlo pažljivo, jer vatra oko njega ne ostavlja bezbedan prostor. Zbog toga se moraju koristiti prednosti zemljišta prilikom penjanja i silaska sa vozila.

NAČIN BORBE

Oklopne pešadijske jedinice, opremljene oklopnim transporterima *Marder*, mogu se boriti na tri načina: da dejstvuju sa vozila, da dejstvuju pešice uz podršku vatre sa vozila ili pešice bez podrške ove vatre. Okolnosti borbe će diktirati koji će se od ova tri načina primeniti.

Ukoliko protivnik koristi protivoklopna sredstva koja mogu da probiju oklop *Mardera*, tada će vozilo biti prisiljeno da se skloni, a jedinica će morati da se bori pešice. Efikasnom upotrebom snažne vatre sa *Mardera* može se sprečiti prodor protivnika ili onemogućiti dejstvo njegovih protivoklopnih oružja. U tom slučaju mogla bi se iskoristiti situacija da oklopna pešadija dejstvuje i sa vozila.

U dejstvu na većim odstojanjima oklopna pešadija će osvajati teren, zaustavljajući prodor neprijatelja oružjem velikog dometa postavljenim na *Marderu*.

Kada se brane utvđeni položaji, oružja oklopne pešadije treba rasporediti u pripremljene položaje za vatreno dejstvo. Izviđačke grupe, koje moraju da svestrano izviđaju teren, pomoću radio-sredstava održavaju vezu sa *Marderom*.

General A. Ritz smatra da bi jedinice oklopne pešadije morale da napuste vozila u sledećim slučajevima:

- kada protivnik upotrebljava efikasna protivoklopna sredstva;

- kada se, pored oružja postavljenih na *Marderu*, moraju upotrebiti i druga oružja sa bokova vozila;

- kada uslovi zemljišta i vidljivosti diktiraju borbu pešice (močvare, voda, šume, gradovi, magle itd.);

- kada izviđački zadaci, osmatranje i bezbednost zahtevaju dejstva pešice.

Mobilnost i vatrena moć oklopne pešadije najbolje se koriste u dejstvima iz oklopnog transportera, ili pešice uz vatrenu podršku sa vozila. Kad god je moguće treba izbegavati borbu pešice bez vatrene podrške sa *Mardera*, jer na taj način ne dolazi do izražaja snaga oklopne pešadije. Zadaci koji će se postavljati pred oklopnu pešadiju upravo ukazuju na okolnost da će se oklopna pešadija najčešće tako koristiti, tj. uz vatrenu podršku sa oklopnih transportera. Autor ističe da su njihova iskustva iz drugog svetskog rata pokazala da su se jedinice oklopne pešadije morale češće boriti pešice, nego što su to one želele. Zato tokom obučavanja, posada u zadnjem delu transportera mora biti spremna da napusti vozi-

lo. U tom smislu treba razmatrati i mogućnost vatrene podrške sa transporterera.

Oružja na *Marderu* dejstvuju u borbi samo kada vozilo nije u pokretu. U izuzetnim slučajevima (kada se izvede iznenadni napad na neprijatelja, kada se vatrom može neprijatelj zaustaviti ili kada neprijatelj iznenada otvori vatru) dozvoljeno je da oklopni transporteri dejstvuju iz pokreta. Kada bi se stabilizacijom oružja mogla usmeriti efikasna vatra na protivnika dok je vozilo u pokretu, ne bi bilo potrebno da oklopni transporter zauzme fiksirani položaj. Autor smatra da postoji mogućnost da se takva oprema doda *Marderu*.

PROTIVVAZDUŠNA ODBRANA

Sam *Marder* se može zaštititi od napada aviona u niskom letu. Jedinice oklopne pešadije moraju uvek biti spremne za odbranu od napada iz vazduha u svako doba, na svakom položaju u blizini mesta gde se vodi borba. Zbog toga su te jedinice naoružane automatskim protivavionskim topovima. Pri tom, snage protivvazdušne odbrane oklopne pešadije moraju biti spremne

da otvore vatru na avijaciju pre nego što to ona učini. To se postiže dobrom organizacijom veze, a naročito radio-vezom sa protivvazдушnim jedinicama u regionu dejstva oklopne pešadije.

Dobra organizacija osmatranja i javljanja treba da omogućí sledeće:

— jedinice oklopne pešadije moraju biti potpuno sigurne da su avioni koji se približavaju neprijateljski;

— pravac dolaska aviona mora se znati unapred da bi se dobila prednost u vremenu za otvaranje vatre.

Ovakav način protivvazdušne odbrane ima značaja kada oklopna pešadija štiti neke stacionirane objekte (obezbeđuje železničke linije dok se iskrcavaju trupe), ali se teže može primeniti kada se jedinice oklopne pešadije bore protiv kopnenih snaga neprijatelja.

Autor zaključuje da, s obzirom na broj jedinica, oklopna pešadija već danas čini glavni deo pešadije. Zbog njene velike vatrene moći i metoda borbe, koji obećavaju uspeh, jedinice oklopne pešadije bi trebalo da predstavljaju krajnji cilj u razvoju savremene pešadije.

M. Ž.